

Logika absurdity

Andran Abramjan se vydal na cestu za absurditou, aby se v žánru oscilujícím mezi esejem a zápisníkem pokusil dobrat možného smyslu nesmyslného. Abramjanovo východisko můžeme uvést tímto citátem z jeho diplomové práce nazvané „Právě teď je now!“: „Absurdita vzbuzuje otázky tím, že zasahuje rigidní struktury zažitého vztahování se ke světu. Odporuje a narušuje standardy, nutí nás rozvolnit mysl a snažit se rozkrýt nebo alespoň pocítit smysl onoho „nesmyslu“ – nebo nesmysl „smyslu“, což nás může posunout dál. Tehdy začínáme myslet kreativně, ať už jako tvůrci nebo diváci.“

Úvahu nad tím, jakou mentální krajinou Abramjan putoval a kam došel či nedošel, začnu letmým výčtem sporných momentů, které souvisí také s hektičností, v níž byla práce dopisována. Navzdory tomu, že autor průběžně části textu a jeho vývoj se mnou jako vedoucím práce příkladně konzultoval, tak se v samotném finále psaní projevil nedostatek času na upřesnění problematických míst a také na výslednou redakci textu. Uvádím to zde jako impuls směřující k Abramjanovi, který by svoje nepochybné vzdělání a analytické i tvůrčí schopnosti mohl při důmyslnějším rozvrhu práce uplatnit v důležitějším rozměru. Zvláště, jestliže by se autor rozhodl v budoucnosti k textu vrátit, tak je třeba zpracovat zejména na těchto bodech: motivace k volbě tématu tady a teď, dodržení rámcujícího leitmotivu v podobě prolínání reflexe cizích děl s vlastní životní i tvůrčí zkušeností a konkretizace vztahování fenoménu absurdity a jejích různých podob k jednotlivým příkladům. Jen v náznacích se zde dočteme o možných limitech absurdity, dopilovat by bylo třeba konec, který hodlal autor pojmut jako anti-závěr, od čehož však nakonec v jistém rozmlžení ustoupil: „Nakonec připustím, že teoretický text má mít nějaké vyústění a závěr nakonec napíšu.“

Nyní však přistoupím k dominujícím přednostem textu, k nimž patří již zmíněná autorova sečtělost, argumentační dovednost a schopnost navozovat nečekaná spojení i kontrasty. Prolínání či srážení daných jevů považuji za nejvýznamnější přínos Abramjanova uvažování. Mám tím na mysli oscilování mezi odlišnými uměleckými druhy, epochami a sociálními kontexty. Vnímání absurdity jako univerzálního fenoménu se zde projevuje v tom, jak autor putuje filosofií, literaturou, divadlem, filmem, ale také třeba anekdotou či osobním setkáním, aby tak formuloval obecné zákonitosti absurdity. Následující citát, který se týká kapitoly o analogii mezi Vianovou hrou a Abramjanovým snímkem o představitelích pravicové politické scény, je průsečíkem existencialismu se surrealismem, literatury s filmem, extremismu s humorem, cizího díla s vlastním. „Zdá se, že sem trochu zavanul existencialismus, přestože jsem v úvodu vypichoval větu „Carroll ano, Camus nikoli“. Možná je celý můj film jen konfrontací Alenky s Meursaultem, kdy se já tak trochu ocitám v říši pravicových divů, zatímco oni by šli zastřelit Araba.“

Podstatné je také citátem demonstrované Abramjanovo rozhodnutí pojímat kontext autorit a často kanonických děl v rámci svojí zkušenosti a svého díla. Jde v tomto smyslu až o instruktážní příklad toho, jak se učit nikoliv o něčem, nýbrž v něčem, jak chápat svět tzv. velkého umění a myšlení také jako svět svůj a díky tomu se pohybovat v o to větším rozsahu. Jde o zásadní zkušenost cenou o to více, že ji Abramjan dokáže přesvědčivě zpřítomnit například analogií mezi šamanstvím v díle Jeana Roucha a ve svém filmu a to s otázkou, do jaké míry má naše víra v naše experty v našem civilizačním okruhu principiálně odlišný charakter od víry třeba afrických kmenů ve své šamany?

Abramjanovu práci jako takovou můžeme ostatně číst jako chválu vědomí absurdity, které nám zabraňuje v identifikaci s někým nebo s něčím. Podle tohoto východiska zijeme v proměňujícím

se světě, kde nelze definitivního smyslu dosáhnout a absurdními se stáváme právě tehdy, jestliže si myslíme opak. Proto je mimochodem absurdním i výraz dokumentární film s ambicí zaznamenat realitu a proto je také absurdní minimálně název naší katedry. I díky tomu, že si můžeme i svoji absurdnost znovu uvědomit, doporučuji práci k obhajobě navzdory tomu, že to podle ní samotné asi nemá smysl.

Jan Gogola ml.